

СЛОВО НА ПРЕЗИДЕНТА
В АУЛАТА НА СУ НА 14 ДЕК. 2013 Г.
НА ТЪРЖЕСТВЕННОТО ОТКРИВАНЕ
НА ЧЕСТВАНИЯТА НА 1150-ГОДИШНИНАТА ОТ
СЪЗДАВАНЕТО НА СЛАВЯНСКАТА ПИСМЕНОСТ
И ВЕЛИКОМОРАВСКАТА МИСИЯ
НА КИРИЛ И МЕТОДИЙ

Уважаема госпожо Вицепрезидент,
Уважаема госпожо Министър,
Уважаеми господин Заместник-ректор,
Уважаеми представители на академичната общност,
Уважаеми народни представители,
Ваши превъзходительства,
Уважаеми представители на религиозните общности в
България,
Скъпи млади приятели,
Дами и господа,

За мен е особена чест да присъствам и да ви приветствам от тази висока висока трибуна. Добре дошли на тържественото честване на 1150-годишнината от създаването на славянската писменост и Великоморавската мисия на Светите братя Кирил и Методий. Днес откриваме сърцата си за това което сме ние, което сме били и което със сигурност ще бъдем.

Известно е, че почитането на делото на Солунските равноапостоли не е от днес, не е и от вчера. То започва още по времето, когато техните ученици Климент, Наум, Ангеларий и още мнозина други, чиито имена историята не е успяла да съхрани, споделят трънливия, но и свят път на апостолството им: най-напред от Константинопол до Великоморавия, за да отнесат там вече книжовното българско слово и славянската култура, преведена от гръцки на български.

След това - от Великоморавия до Ватикана – за да защитят пред епископите във Венеция и пред Светия папски престол правото на славяните да имат църковна служба, да развиват своя култура и всестранен духовен напредък на свой език, а не на признатите дотогава предимно гръцки и латински.

В Рим неочакваната и преждевременна смърт на техния духовен учител – великия Константин-Кирил Философ, а след десетилетие и половина и смъртта на Методий в Моравия – ги озаряват и с прозрението, че за да успееш в едно велико дело, трябва да вградиш в него всичките си сили. Ако трябва – и живота си.

И накрая – от Великоморавия до България. До Плиска, Преслав и Охрид, до балканските долини, планини и морета, навред, където живеят българи. За да превърнат в дело думите и аргументите, с които Константин Философ сразява триезичниците във Венеция, защитавайки по неотразим начин правото на всеки народ да създава и развива културата и напредъка си на своя собствен език:

„Бог не изпраща ли дъжд еднакво на всички? И не дишаме ли еднакво всички въздух? И как вие не се срамувате, като признавате само три езика и като повелявате, щото всички други народи и племена да бъдат глухи и неми? Пояснете ми – бога за безсилен ли смятате, та той не може да даде всичко това, или е завистлив, та не го желае? Че ние познаваме много народи, които разбират книги и които славят бога, всеки със свой език”...

Култът към подвига на Солунските първоучители, към културния и държавностроителния заряд, който тяхното дело носи, поражда едни от най-продуктивните идеи в литературното творчество и на Преславската, и на Охридската книжовни школи. Този култ поражда не само богатата агиографска литература (достатъчно е да си

припомним Пространните жития на Кирил и Методий – невероятните Панонски легенди!). Не само поезията – достатъчни са и „Азбучната молитва”, която току-що чухме, и „Проглас към Евангелието” – който ще чуем след малко, и двете в прекрасните изпълнения на ученици от Класическата гимназия.

Този култ поражда и богата полемична литература в защита на Кирило-Методиевото дело, на неговия широко образователен, това ще рече – демократичен – български и общославянски смисъл. Излишно е да припомням известните възторжени думи, които Климент Охридски казва за Кирил в Похвалното си слово за него. Изкушавам се обаче да цитирам един съвсем малък откъс от блестящата защита и апология на Кирило-Методиевото дело, която прави Черноризец Храбър в знаменитото си съчинение „За буквите”:

„Ако попиташ гръцките азбукарчета/или книжовници, като речеш: „Кой ви създаде буквите или преведе книгите, или в кое време?”, то малцина от тях знаят. Но ако попиташ славянските азбукарчета/или книжовници..., те всички знаят и ще отговорят: „Свети Константин Философ, наречен Кирил. Той ни създаде буквите и преведе книгите, с брат си Методий... Във времето на Борис, цар български, и на Растица, княз моравски... В годината 863.”

Прославата на делото на Солунските първоучители не спира и през дълбоките робски векове, а през Възраждането то се нарежда сред най-мощните етносъзидателни фактори. Христофор Жефáрович пръв публикува техни образи в своята „Стематогрaфия”. Паисий определя ясно мястото им в основата на българската култура, а от средата на XIX век 11 май се превръща във всебългарски и най-голям училищен празник.

През последните почти един век и половина Кирилометодиевистиката се превръща съвсем обяснимо в един от най-важните дялове на световната медиевистика и привлича вниманието и изследователските усилия на едни от най-крупните български и чужди изследователи. Някои от тях са днес тук заедно с нас в тази зала и аз им благодаря от все сърце. Благодарение на това светът отдавна знае, че именно старобългаристиката е основата на славистиката.

Защото, както на всички е известно и е всепризнато в науката, Кирил и Методий съставят азбуката именно върху основата на старобългарския език. И на този език, който очевидно са познавали и говорили съвършено, са превели основните богослужебни книги, с които са осъществили и Моравската си мисия.

Като активни дейци на вече изградена школа, само десетилетие и половина по-късно техните ученици, начело с Климент Охридски, осъществяват след „Великоморавската” и „Българската” Кирило-Методиевска мисия. Те намират закрила и отлични условия за работа не другаде, а в Борисова и Симеонова България, чийто цивилизационен шанс тогава е да бъде управлявана от високообразовани владетели. Това обстоятелство се оказва решаващо за създаването и развитието и на сръбската средновековна литература, чиято традиция векове наред запазва някои сходни черти с българската.

Върху основата, положена от Кирило-Методиевото дело, се развиват могъщите Преславска, Охридска, а по-късно и Търновска (Евтимиева) книжовни школи. Чрез тях се осъществяват и основополагащите за създаването и развитието и на руската литература и култура Първо и Второ мощни и решаващи български влияния. Това бе специално подчертано и от самия руски патриарх Кирил при миналогодишното му посещение у нас. И в президентската институция той каза много точно именно

това и ни благодари. Показателен е и фактът, че след завладяването на Балканите от османците Евтимиевите ученици Киприян и Цамблак оглавяват последователно Руската църква.

А в по-глобален, в европейски или дори в световно-цивилизационен план, с възможността, която осигурява на българския народ през IX – X век да развие собствена мощна култура, делото на Кирил и Методий предлага и друга, бих казал съдбовна възможност. Това е перспективата не само за собствено културно и държавно развитие, но и за приобщаване към света на развитите европейски цивилизации, което ще рече и за споделяне на общи високи европейски ценности.

Тези обстоятелства дадоха и основанието на папа Йоан Павел Втори да ги канонизира за съпокровители на Европа. Те именно определят и непреходното значение, което това дело ще има в духовния, социалния и въобще цивилизационния път на обществото ни и сега, и в бъдеще, като достоен член на семейството на цивилизованите народи, където ни поставиха светите братя Кирил и Методий.

Затова ние чествуваме 1150-годишнината от създаването на славянската писменост и на Великоморавската мисия на Солунските братя като важни и основополагащи събития и решаващи етапи в цялостната им мисия, превърната след смъртта им от самите техни ученици и под въздействието на обективно стекли се обстоятелства, от Великоморавска в Българска, в европейска, в цивилизационна мисия.

Аз бях щастлив, като патрон на тези чествания, да приема в президентството елита на българската медиевистика, който състави Националния инициативен комитет за честване на тези светли годишнини. С помощта на специалистите, представители на всички научни институции, както и на

специалистите от моя екип създадохме богата програма от предстоящи събития в страната и в чужбина, която започваме с днешното тържество. Ще отбележим това велико дело и в Германия, Австрия, Словакия, Италия. Програмата е публична, моля запознайте се с нея. Тя показва амбицията на българската държава и духовенство да пазим и да умножаваме.

Искам отново да поздравя с добре дошли всички, да ви благодаря, че уважихте тази инициатива и да ви поканя да вземете участие и в останалите събития от богатата програма. Целта не е само да почетем великото дело на славянските първоучители Светите солунски братя Кирил и Методий, не и само да си припомним тези два стиха:

Върви, народе възродени,
към светли бъднини върви!

Но преди всичко да се върнем към това какво стои в основата на нашата държавност, в основата на нашата законност, в основата на нашата гражданска позиция и на какво се гради нашето бъдеще.

Благодаря за вниманието.